

О.С. Чемоданова, Київ
аспірантка
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

АРГЕНТИНА У ПАРАГВАЙСЬКІЙ ВІЙНІ (1865–1870 РР.): ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНІ МОТИВИ УЧАСТІ

У даній статті розглянуто мотиви участі Аргентини у Парагвайській війні. Стверджується, що конфлікт між аргентинськими партіями федералістів та лібералів, які мали своїх ідеологічних союзників у сусідніх державах, був однією з головних причин, що спонукала уряд Аргентини вступити у війну. Однак, суспільна думка щодо війни в Аргентині була поділена. Тоді як ліберальні політики та мислителі схвалювали участь Аргентини у війні, їхні опоненти з федералістськими поглядами засуджували війну.

Ключові слова: федералісти, Парагвайська війна, Бартоломе Мітре.

This article deals with motives of Argentina for participating in the Paraguayan war. It is stated that confrontation between Argentine Federalist and Liberal parties, which had their allies in the neighboring states, was one of the main reasons that pushed Argentine liberal government to engage in the war. However, the public opinion of Argentine society was divided in this issue. While liberal politicians and thinkers supported the war, their federal opponents condemned it.

Key words: Federalists, Paraguayan War, Bartolomé Mitre.

Парагвайська війна (13.12.1864 – 01.03.1870) стала однією з найбільш трагічних сторінок історії Латинської Америки XIX ст. Її учасниками був Парагвай, з одного боку, та країни Потрійного Альянсу – Бразилія, Аргентина та Уругвай – з іншого. Парагвай, який формально розпочав війну, зазнав нищівної поразки. За найбільш вірогідними підрахунками, населення Парагваю скоротилося з довоєнних 525 тис. осіб до 221 тис. осіб станом на 1871 р., при чому лише 28 тис. осіб серед тих, хто вижив, склали чоловіки. Втрати Бразилії та Аргентини становили приблизно 50 тис. та 18 тис. осіб відповідно. До того ж, Парагвай втратив понад 40 відсотків території, а його промисловість була фактично знищена [1].

Серед головних причин війни виокремлюють територіальні спори, які залишилися ще з часів колоніального панування, прагнення Аргентини та Бразилії до політичного домінування в регіоні, економічні інтереси Великої Британії та експансіоністську політику парагвайського диктатора Франсиско Солано Лопеса. Проте, на нашу думку, не менш важливою причиною була боротьба між ліберальною та федералістською політичними течіями, що поширювалася на Аргентину, Уругвай та Парагвай.

Поштовхом до війни стала громадянська війна в Уругваї між представниками течій Колорадо («кольорові») і Бланко («білі»), які були ідеологічними союзниками, відповідно, лібералів та федералістів Аргентини, і мали з ними розгалужену мережу персональних відносин. Диктатор Парагваю Ф.С. Лопес вважав своїми політичними союзниками представників Бланко в Уругваї та федералістів в Аргентині.

Надзвичайно важливою для розуміння мотивів участі Аргентини у Парагвайській війні є передісторія політичного протистояння у самій Аргентині. Її внутрішні воєнні конфлікти 1859–1861 рр. призвели до повалення уряду федераліста Хусто Хосе Уркіси та інтеграції країни під проводом ліберального політика і воєначальника Бартоломе Мітре. У жовтні 1862 р. Б. Мітре був обраний президентом Аргентини. Однак, система політичних виборів в Аргентині того часу була далекою від демократичних ідеалів. Вибори відбувалися з численними порушеннями, виборчі дільниці, як правило, ставали майданчиками збройної боротьби між прихильниками політичних

кандидатів, що нерідко супроводжувалася людськими жертвами. Тому новообраному президенту Б. Мітре бракувало легітимності в очах політичних опонентів [2, с. 27-30]. Федералісти кількох провінцій Аргентини вдалися до збройних антиурядових повстань. У свою чергу, Б. Мітре віддавав накази про жорстке придушення повстань, користуючись при цьому військовою допомогою уругвайських генералів з партії Колорадо. Таким чином, політична ситуація в Аргентині залишалася нестабільною, а перемога лібералів – хиткою.

Вже у квітні 1863 р., представник течії Колорадо, уругвайський генерал Венансіо Флорес, який допомагав Б. Мітре у придушенні опозиції в Аргентині, ввійшов із її території до Уругваю з метою повалення уряду Бланко на чолі з Атанасіо Агірре. Б. Мітре стверджував, що Аргентина зберігала нейтралітет. Натомість, вже 1 травня 1865 р. у промові перед Національним Конгресом Аргентини він визнав, що надавав військову підтримку силам В. Флореса [3, с. 240-241]. У кінці 1864 р. В. Флореса відкрито підтримала Бразилія, ввівши до Уругваю свої війська.

Диктатор Парагваю Ф.С. Лопес був обурений зовнішнім втручанням у справи Уругваю. Він також розцінював це втручання як потенційну загрозу самому Парагваю. Через це 13 грудня 1864 р. він оголосив війну Бразилії, а 18 березня 1865 р. – Аргентині. Слід зазначити, що на той час війна невеликого Парагваю проти двох великих сусідів не видавалася безнадійною справою, адже Парагвай був високо мілітаризованим. Авторитарний режим Ф.С. Лопеса спирався на систему майже повної державної власності земель і промислових об'єктів, а також на вишколену армію, яка складалася з 28 тис. осіб та 40-тисячного резерву. Для порівняння, армія Бразилії на той час налічувала 16 тис. осіб, а Аргентини – лише 8,5 тис. осіб. Бразилія, однак, перевершувала Парагвай у якості і кількості флоту. Так, флот Бразилії складався з 42 судів, оснащених гарматами, а флот Парагваю налічував лише 23 невеликі пароплави.

У відповідь на дії Ф.С. Лопеса, Бразилія та Аргентина не обмежилися лише оборонною війною. Спільно з Уругваєм вони уклали 1 травня 1865 р. Угоду про Потрійний Альянс, таємний протокол до якої передбачав анексію територій Парагваю Бразилією

та Аргентиною у разі перемоги союзників. Командування об'єднаними військами очолив Б. Мітре, а союзницьким флотом – бразильський віце-адмірал маркіз Тамандаре [4, с. 200].

Вже наприкінці 1865 р. Потрійний Альянс перейшов у наступ і війна набула загарбницького характеру. 1 січня 1869 р. була взята столиця Парагваю – м. Асунсьйон, у серпні того ж року союзники встановили у Парагваї тимчасовий уряд на чолі з Сіріло Антоніо Ріварола. 1 березня 1870 р. був оточений і вбитий диктатор Ф.С. Лопес, що прийнято вважати закінченням цієї війни.

Слід зазначити, що вже чимало сучасників розглядали участь Аргентини у конфліктах в Уругваї і Парагваї як продовження внутрішньої політичної боротьби. Так, вже через 4 дні після повстання В. Флореса в Уругваї, губернатор провінції Буенос-Айрес Адольфо Альсіна в газеті «Ла Трібуна» писав, що більш ніж 30-річна боротьба лібералів та федералістів має бути остаточно вирішена [4, с. 199]. Таким чином, на прикладі цього наближеного до Б. Мітре політика, стає очевидно, що тодішня політична еліта Аргентини цілком прагматично розглядала громадянську війну в Уругваї як засіб для утвердження і поширення влади лібералів.

Ще більш відверто у серії своїх публікацій 1867 р. висловлювався ліберальний політик, президент Аргентини у 1868–1874 рр. Домінго Фаустіно Сарм'єнто. Він вважав Уругвай буферною державою, яка має бути приєднана до Аргентини подібно до об'єднання держав Німеччини та Італії, а війну проти парагвайського диктатора Ф.С. Лопеса – війною цивілізації проти варварства. При чому цивілізація асоціювалася з лібералами та європейською культурою, а варварство з федералістами, Бланко, режимом Ф.С. Лопеса та американською культурою тубільців та метисів [2, 37-38]. Подібні погляди висловлював і Б. Мітре.

Опозиційні інтелектуали та мислителі, такі як Карлос Гідо-і-Спано, Хосе Ернандес, Олегаріо Андраде, Хуан Баутіста Альберді та ін., критикували уряд Аргентини за участь у цих конфліктах. Х.Б. Альберді засуджував Парагвайську війну у численних статтях та спеціальній праці «Злочин війни» [4, с. 201]. На його думку, парагвайський конфлікт був нічим більшим, ніж другим обличчям боротьби лібералів з федералістами у самій Аргентині [3, с. 237].

Таким чином, бажання лібералів утвердити свою владу в Аргентині через встановлення у сусідніх Уругваї та Парагваї дружніх ліберальному урядові режимів, а також бажання ослабити закордонну підтримку для федералістів стало одним з головних мотивів участі Аргентини у Парагвайській війни. При цьому аргентинські ліберальні політики сприймали боротьбу між цими політичними течіями не лише як суто політичну, а й як цивілізаційну, як боротьбу європейської цивілізації проти тубільного американського варварства.

Використані джерела та література:

1. War of the Triple Alliance // Encyclopædia Britannica. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.britannica.com/event/War-of-the-Triple-Alliance>
2. Rock, D. State Building and Political Movements in Argentina, 1860–1916 / D.Rock. - Stanford, CA: Stanford University Press, 2002. – 316 p.
3. Shumway, N. The Invention of Argentina / N. Shumway. – Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press, 1993. – 325 p.
4. Очерки истории Аргентины / Авт. кол. : В. И. Ермолаев, А. И. Штрахов, В. Г. Коновалов и др.; Под ред. В. И. Ермолаева (отв. ред.) и др. ; Академия на-ук СССР. Институт истории. – М. : Соцэкгиз,1961. – 573 с.